

СОЦІАЛЬНО ВИКЛЮЧЕНА МОЛОДЬ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Савицька А.Ю.

Аспірант кафедри педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

Житомирський економіко-гуманітарний інститут вищого навчального закладу

«Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Сучасні кризові явища, які торкнулися процесу становлення молодого покоління, як в сфері виробництва життєвих засобів, так і у відтворенні своїх духовних та фізичних сил, повністю розбалансували цей процес. Ринкові механізми все більше витісняють молодих людей зі сфери головного виробництва в сферу спілкування, і, відповідно, в галузь споживання. Суттєво посилилась тенденція руху до бездуховності, втрати моральних критеріїв суспільної поведінки, погіршення психофізичного здоров'я молоді. Крім того, з переходом до ринку суттєво змінюються не тільки ідеали молодих людей, але й суспільний ідеал молоді взагалі. З поняттям «молодь» сьогодні в прямій залежності знаходиться поняття «майбутнє» та серед актуальних проблем становлення молоді є відчутним і гострим.

Вітчизняні науковці, зокрема В.Г. Бочарова, О.В. Безпалько, І.Д. Зверева, С.І. Григор'єва, Н.С. Морозова, А.Й. Капська вивчали проблеми теорії та методики соціальної педагогіки і соціальної роботи.

Питання соціального виключення молоді розглядалися у працях таких уче-

них, як Л. Алейнік, А. Баїмбетов, Д. Берегова, Ж. Бодрийяр, Г. Бурова, М. Вебер, Ю. Зубок, Н. Ільченко, Е. Лібанова, Д. Ролз, А. Савельєв, Н. Тихонова.

Метою даної статті є дослідити категорію соціально виключених груп населення; проаналізувати проблеми молоді, яка стоїть перед загрозою соціального виключення.

За різними ознаками до соціально виключених груп належать: бездомні, жебраки; безробітні; бідні; жінки (гендерна нерівність); особи з інвалідністю, фізично хворі особи; хворі на соціально-небезпечні хвороби (СНІД, туберкульоз); психічнохворі люди; наркомани, алкоголіки; засуджені; релігійні групи; національні меншини; сексуальні меншини; діти-сироти в дитбудинках; особи без реєстрації; жінки з маленькими дітьми, особливо одинокі матері; вікові групи (молодь, люди похилого віку); самотні молоді та літні люди; домогосподарки; мігранти; особи, що мігрують всередині країни тощо. Групами, в яких особи мають вищу імовірність до соціального виключення, є наступні: безробітні; сім'ї з дітьми; фізично та психічно хворі; самотні люди (в сільських та міських поселеннях).

Згідно Закону України «Про молодь», вразливі групи молоді (вразлива молодь) – це групи молодих осіб, які через вплив зовнішніх (соціальних, економічних, природних, політичних, екологічних тощо) та внутрішніх чинників (матеріальний стан, фізичні та розумові вади розвитку, спосіб життя тощо) потребують соціальної підтримки для розвитку свого потенціалу, самореалізації, участі у суспільному житті [1].

В Програмі розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) зазначено, що «до соціально виключених категорій молоді відносяться молоді жінки й чоловіки зі складу корінного населення, етнічних груп та меншин, мігранти, біженці та внутрішньо переміщені особи; лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери та інтерсексуали; молоді люди, хворі на соціально-небезпечні хвороби (ВІЛ, СНІД, туберкульоз); молоді люди з інвалідністю або ті, хто живе в бідності та/або в умовах конфлікту; молоді секспрацівники та споживачі наркотиків; ті, хто страждає від релігійної дискримінації; від домашнього або сексуального насильства; овдовілі молоді жінки, а також молоді жінки, яких примушують одружуватися та які є жертвами торгівлі людьми, рабства або експлуатації в секс-бізнесі» [2].

Для України сьогодні актуальним є дослідження молодих груп населення, що потрапляють до категорії соціально виключених. Проблеми молоді неодноразово ставали в тій чи іншій мірі предметом вивчення багатьох вчених. Ще в древні часи такі грецькі філософи

як Піфагор та Гіппократ займались визначеннями вікових меж молоді. В XIX столітті в Україні дослідницькі інтереси були націлені на способах поширення просвітницьких ідей серед молоді (Я. Головацький, І. Вагилевич, М. Шашкевич, Т. Шевченко, І. Франко), а в XX – на міждисциплінарних аспектах її формування, розвитку й реалізації потенціалу. Основоположниками комплексного теоретичного осмислення молодіжної проблематики виступили такі учені, як Ш. Бюлер, Л. Виготський, К. Мангейм, Е. Шпрангер.

Як свідчить аналіз безробіття населення за віковими групами ситуація безробіття гостро постає перед молоддю, яка порівняно з іншими віковими групами є найменш конкурентоспроможною на ринку праці. Проблеми, які супроводжують молодь, поглибилися через те, що з переходом до ринкової системи економіки знизився рівень соціального захисту цієї вікової групи. Нині засоби масової інформації публікують багато оголошень, запрошуючи на роботу. Та зазвичай нижче в оголошенні наводяться й умови роботодавців. Переважно ставиться вимога: мати досвід роботи за фахом (або в цій галузі) не менше 2-3 років, володіти персональним комп'ютером та іноземною мовою, вимагаються знання та певні навички, для отримання яких потрібно внести відповідну плату. Досить часто роботодавці просять і закордонний паспорт, і посвідчення водія, а інколи – і власний автомобіль. Все це здебільшого недосяжні для молодих людей речі.

Болючим питанням залишається порушення прав громадян на своєчасну оплату праці. Законодавство про працю передбачає, що заробітна плата виплачується працівникам регулярно, у терміни, встановлені колективним договором, але не рідше двох разів на місяць. На жаль, зазначена правова норма виконується не завжди.

Особливе занепокоєння викликає стан дотримання законодавства про працю роботодавцями – керівниками підприємств недержавної форми власності, серед яких є немало таких, які ігнорують трудове законодавство. Однак молодь через бідність, матеріальну скруту, правову необізнаність погоджуються на таку, практично нелегальну роботу в будівництві, торгівлі, сфері обслуговування, сільському господарстві та інших галузях.

Отже, в умовах формування ринкового середовища вітчизняна молодь ви-

магає особливої соціальної підтримки та соціального захисту як така, що перебуває в стані формування і утвердження життєвих позицій, складає більше половини працездатного населення держави, має свої орієнтації, інтереси і потреби, болісно відчуває на собі тягар економічної кризи та недостатність державних асигнувань на соціальні потреби. Водночас молодь є майбутнє держави, а тому від забезпечення стартових умов її діяльності залежить подальший розвиток нинішнього суспільства, а також майбутніх поколінь.

Література:

1. Закон України «Про молодь»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH2SL00A.html (Дата звернення 12.03.2018).
2. ПРООН в Україні: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html> (Дата звернення 12.03.2018).